

KS. PIOTR T. GOLISZEK

OSOBY ŻYCIA KONSEKROWANEGO W SŁUŻBIE KATECHEZY

CONSECRATED PERSONS IN THE SERVICE OF CATECHESIS

A b s t r a c t. Catechesis should lead to the formation of a personal bond with God following the model of Christ, and to professing the faith in the Church for a full personalization of man and of the world. For this service, in a special way, in all the history, the Church has always called consecrated persons to devote the maximum of their abilities and possibilities to the work of teaching, educating and of initiation that is realized by catechesis in various circles. The contribution of monks to catechization is most fully realized by making the Person of Christ present with the use of the example of one's life, and by following the example of the Son of God, by the profession of evangelic councils and by the testimony of one's Christian life in agreement with the Gospel, revealing Christ and showing the face of the Church, as well as by monastic charismas involved in the process of catechization, giving it a special emphasis and a telling character. Involvement in catechization on the part of monks, nuns, and members of associations of apostolic life is of utmost importance at the present moment in the history of the new evangelization of the new Europe and the new world.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Key words: consecrated persons, catechesis, Christ, testimony, charismas, monks, nuns.

Nigdy w Kościele nie brakowało i nadal nie brakuje osób, które za naśladowaniem Ducha Świętego naśladowały Chrystusa, oddając się na służbę Bogu i ludziom, niosąc im miłość i wiarę. Dzięki licznym charyzmatom przyczyniają się one do głoszenia Ewangelii, ubogacając ją kulturę i odradzając społeczeństwa.

Ks. dr PIOTR T. GOLISZEK – adiunkt Katedry Katechetyki Szczegółowej KUL; adres do korespondencji: Al. Unii Lubelskiej 15, 20-950 Lublin; e-mail: goliszek@kul.lublin.pl

Rok Życia Konsekrowanego, ogłoszony przez papieża Franciszka¹, zachęca osoby zakonne do odnowienia zażyłości z Jezusem Chrystusem oraz „przebudzenia i czujności”², aby w ten sposób zainspirować przyszłość miłością Chrystusa i ukazać życie ewangeliczną logiką daru. Ojciec Święty w *Liście z okazji Roku Życia Konsekrowanego* przypomina gorliwość, jaka zawsze charakteryzowała osoby konsekrowane, zwłaszcza w takich obszarach, jak: „głoszenie Ewangelii, katecheza, oświata, służba ubogim, chorym” oraz wnoszenie „Ewangelii w kultury i w najróżniejsze dziedziny życia społecznego” (LRŻK 4). Tę drogę należy kontynuować i podejmować ją wciąż na nowo z ufnością w Panu (por. LRŻK 3).

Wprawdzie życie zakonne jest skoncentrowane wokół medytacji i kontemplacji, niemniej osoby zakonne angażują się, wspierają i rozwijają zewnętrzne dzieła apostołatu (por. DB 33). Dekret *Perfectae caritatis* o odnowie życia zakonnego przypomina: „Instytuty zakonne, oddane życiu czynnemu i kontemplacyjnemu, miały dotychczas i mają największy udział w ewangelizacji świata” (DM 40). Z wielkim szacunkiem Kościół „potwierdza i chwali mężów i niewiasty, braci i siostry, którzy w klasztorach lub w szkołach i szpitalach czy na misjach poprzez wytrwałą i pokorną wierność, z racji swego poświęcenia Bogu i człowiekowi, stają się chlubą Oblubienicy Chrystusowej i wszystkim ludziom świadczą szlachetne i rozliczne posługi” (KK 46). W Adhortacji apostołskiej *Vita consecrata* Jan Paweł II podkreśla wkład osób konsekrowanych w ewangelizację (VC 76), szczególnie w obecnym dziejowym momencie nowej ewangelizacji (VC 81). Jako jej istotny aspekt papież wymienia umiowanie ubogich i promocję sprawiedliwości (VC 82) oraz opiekę nad chorymi (VC 83). Wskazuje na konieczność obecności i odnowionego zaangażowania w wymiarze edukacji (VC 96-97) oraz na aktywną ewangelizację kultury (VC 98) w świecie środków społecznego przekazu (VC 99)³.

¹ Papież Franciszek w początkach *Listu z okazji Roku Życia Konsekrowanego* podkreśla, że Rok Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, związany jest z 50. rocznicą Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, która w rozdziale VI mówi o zakonnikach, a także Dekretu *Perfectae caritatis* o odnowie życia zakonnego. Rok Życia Konsekrowanego rozpoczął się 30 listopada 2014 r. w pierwszą niedzielę Adwentu, a zakończy w święto Ofiarowania Pańskiego, 2 lutego 2016 r.

² FRANCISZEK. *List z okazji Roku Życia Konsekrowanego* nr 3 [dalej: LRŻK].

³ J. BAKALARZ. *Istota i miejsce życia konsekrowanego w Kościele według nauczania Jana Pawła II – konsekracja*. <http://www.zyciezakonne.pl/bakalarz-j-st-op-istota-i-miejsce-zycia-konsekrowanego-w-kościele-wedlug-nauczania-jana-pawla-ii-konsekracja-komunia-misja-29654/> [dostęp: 05.06.2015].

Gorliwość apostołsko-duszpasterska osób konsekrowanych winna być dostosowana do potrzeb współczesnego świata, szczególnie pozostawać w służbie Bogu i człowiekowi. Zasadę tę systematycznie realizuje katecheza, dochowując wierności Bogu i wierności okazywanej człowiekowi (CT 55; DOK 145; PDK 31). Osoby życia konsekrowanego były zawsze zachęcane przez Kościół do posługi katechetycznej z uwzględnieniem swoich zakonnych charyzmatów, które są darem Ducha Świętego, owocem szczególnego naśladowania Chrystusa i rozpoznawania Jego oblicza w człowieku oraz radości i piękna życia Ewangelią. Dają one całemu światu świadectwo o miłości Pana i Jego miłosierdziu (CT 65; KKK 927; DOK 228; PDK 131). Wszystkie osoby zakonne na terenie diecezji, wraz z biskupem, są zaproszeni do „duszpasterstwa, podawania ludowi świętej nauki, religijnego i moralnego wychowania wiernych, zwłaszcza dzieci, katechetycznego nauczania i liturgicznego urabiania” (DB 35).

Kiedy mówimy o istocie i miejscu osób życia konsekrowanego w Kościele, dostrzegamy ich ogromny wkład i zaangażowanie na polu katechizacji. Świadectwo prorockie osób zakonnych w obliczu współczesnych wyzwań wobec katechizowanych to przede wszystkim objawienie Bożej miłości do człowieka. Wkład osób konsekrowanych w katechizację zostanie ukazany w trzech aspektach: uobecnianie Osoby Chrystusa, świadectwo będące formą katechezy oraz charyzmaty zakonne w służbie katechezy.

1. UOBECNIANIE OSOBY CHRYSTUSA

Źródłem życia konsekrowanego jest szczególna relacja przyjaźni i komunii z Osobą Jezusa Chrystusa. Polega ona na uczynieniu własnym sposobu istnienia i działania Chrystusa. Podstawowym więc powołaniem, realizowanym przez osoby zakonne, jest wierne naśladowanie sposobu życia, jakie Bóg-Człowiek ukazał i pozostawił, objawiając prawdę o Królestwie Bożym. Naśladowanie Chrystusa jest najważniejszą regułą dla osób konsekrowanych. Polega na przyjęciu rad ewangelicznych, które są wyrazem miłości rozlanej „w sercach naszych przez Ducha Świętego” (Rz 5, 5). W ten sposób życie zakonne staje się żywą pamiątką działania i orędzia Zbawiciela. Jest również znakiem najdoskonalszej konsekracji Jezusa, czyli oddania i posłuszeństwa Ojcu (J 10, 30-36) oraz poświęcenia i wydania *siebie samego* dla ludzkości (J 17, 19). Osoba konsekrowana, mistycznie poślubiona Chrystusowi, zostaje „transcendentnym znakiem miłości Kościoła do Chrystusa” (KKK 923). Jest widocznym symbolem *Miłości* przemieniającej ku nowemu stworzeniu (*homo*

novus), czyli ku wyższej formie bytowania w egzystencji. Trafnie ujmuje to siostra Józefa Zdybicka: „Najdoskonalszym wzorem konsekracji natury ludzkiej jest sam Jezus Chrystus. Ludzka natura człowieka została konsekrowana przez zespolenie się z naturą Boską w jednej Bożej Osobie”⁴.

Życie na wzór Jezusa Chrystusa – życie uchrystusowane – jest darem Ojca i Ducha Świętego. Jan Paweł II w Adhortacji apostolskiej *Vita consecrata* pisze: „Życie konsekrowane, głęboko zakorzenione w przykładzie życia i w nauczaniu Chrystusa Pana, jest darem Boga Ojca udzielonym Jego Kościołowi za sprawą Ducha Świętego” (VC 1). Konsekracja osoby zakonnej polega więc na przeżywaniu i wyrażaniu siebie przez poddanie Chrystusowi swej woli i całej egzystencji, co upodabnia do Niego. To prowadzi do utożsamienia z Nim i przyjęcia Jego pragnień i sposobu życia. „Osoby konsekrowane stają się stopniowo osobami ukształtowanymi na wzór Chrystusa”⁵. Ich życie jest upodobianym utożsamianiem z tajemnicą Chrystusa, a przez to urzeczywistnianiem *confessio Trinitatis* – wyznawaniem Trójcy, które wyraża uznanie i podziw dla wzniosłego piękna Boga Ojca, Syna i Ducha Świętego i radośnie świadczy o miłości miłosiernej wobec każdego człowieka (por. VC 16). Wejście w tajemnicę Wspólnoty Osób Trójjedynego czyni życie zakonne ikoną – odbłaskiem życia trynitarnego. „Więź między radami ewangelicznymi a Trójcą Świętą i uświęcającą ujawnia ich najgłębszy sens. Są one mianowicie wyrazem miłości, którą Syn darzy Ojca w jedności Ducha Świętego” (VC 21). Człowiek jest zdolny do egzystencji na wzór Chrystusa jedynie na mocy daru Ducha Świętego. Osoba konsekrowana, obdarowana w Duchu Świętym, żyje dla Boga w Chrystusie (por. DZ 6). Życie konsekrowane jawi się zatem jako szczególny dar Boga, jest ono również realizacją wyjątkowego daru Ducha Świętego (por. VC 14).

Odpowiedzią na dar Ducha Świętego jest życie według ducha Chrystusa. On zaś wzywa i zobowiązuje na mocy tego ducha, aby troszczyć się o sprawę Ojca, Królestwa Bożego i Ewangelii. Życie osób konsekrowanych przynosi pożądane rezultaty w działalności zewnętrznej – apostolskiej, katechetycznej i wychowawczej, jeżeli staje się podążaniem za Chrystusem ożywianym Duchem Świętym. Otwierając się na Jego działanie, są one w stanie odczytywać „znaki czasu” i w natchniony sposób odpowiadać na nowe potrzeby.

⁴ J. ZDYBICKA. *Podstawowe zadanie osób konsekrowanych w Kościele i w kulturze współczesnej*. <http://www.zakony-zenskie.pl/index.php/wspopraca-midzyzakonna/75-symposium/1/329-podstawowe-zadanie-osob-konsekrowanych-w-kociele-i-w-kulturze-wspoczesnej> [dostęp: 10.06.2015].

⁵ Tamże.

Podążając tym śladem, urzeczywistniają Ewangelię we własnym życiu i w ten sposób ukazują żywą obecność Jezusa. Jest to „najważniejsze zadanie wszystkich osób konsekrowanych, [które] polega na odważnym ukazywaniu – słowem i przykładem – ideału naśladowania Chrystusa” (VC 64). Ta droga posiada oblicze Chrystusa „namalowane” treścią błogosławieństw; jest to droga wcielania *Persona Perfecta* w *Sequela Christi*⁶.

Ukazywanie Chrystusa jest istotnym zadaniem katechezy. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* podkreśla: „Właściwym zadaniem katechezy jest pokazanie, kim jest Jezus Chrystus, czym jest Jego życie i Jego posługa oraz przedstawienie wiary chrześcijańskiej jako pójścia za Jego Osobą” (DOK 41). Osoby konsekrowane, zjednoczone z Chrystusem i upodobnione we wszystkim do Jego Osoby – całym swoim życiem, swoją osobą i swoim jestestwem „wygłaszają żywą katechezę”. Istotą jej jest ukazywanie misterium Chrystusa w egzystencji człowieka, głównie przez komunie z Jego Osobą oraz wspólnotę życia z Nim.

Dzisiaj bardziej niż kiedykolwiek w dziejach Kościoła potrzeba katechezy „wygłaszanej” uchrystusowanym życiem osób zakonnych zaświadczającej o tym, że wszystkim dana jest możliwość spotkania Chrystusa; wystarczy jedynie szukać Go szczerym sercem⁷. Osoba konsekrowana to nie tylko nauczający i wychowujący ewangelizator, ale przede wszystkim nowy człowiek w Chrystusie, który daje Chrystusa, szczególnie wówczas, gdy obdarza bliźniego autentyczną miłością, prawdą, dobrem, wolnością. Chodzi o to, aby współczesnemu człowiekowi pomóc w jego życiu doświadczyć obecności i działania Boga-Chrystusa.

Osoby zakonne, tworzące wspólnoty, żyją w społeczności eklezjalnej. Tworzą i budują własne rodziny zakonne i jednocześnie poprzez swoje charyzmaty ożywiają i odnawiają wspólnotę Kościoła. Świadczą, że istotą autentycznej więzi z Kościołem i szczerą odpowiedzialności za Kościół jest osobowa bliskość z Chrystusem. Kto szanuje Kościół i tworzy go swoim zaangażowaniem, ten pozostaje w ścisłej relacji z Chrystusem; skłócony zaś z Kościołem, będzie również skłócony z Chrystusem⁸. W tym oddaniu i umiło-

⁶ Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. *Radujcie się*. List okólny do osób konsekrowanych. *Z nauczania Papieża Franciszka*. Rzym 02.02.2015 nr 5.

⁷ Tamże nr 8.

⁸ „Życie zakonne wypływa z tajemnicy Kościoła. Jest ono darem, który Kościół otrzymuje od swojego Pana i który ofiaruje jako trwały stan życia osobie powołanej przez Boga w profesji rad ewangelicznych. W ten sposób Kościół może ukazywać równocześnie Chrystusa i rozpozna-

waniu Kościoła wybrzmiewa katecheza o charakterze eklezjalnym. Potrzeba dziś takiego wzoru odpowiedzialności za Kościół i posługi dla niego.

Osobowa bliskość z Chrystusem nie tylko stanowi o wewnętrznej tajemnicy z Oblubieńcem, ale sprawia, że osoby konsekrowane stają się „prawdziwym znakiem Chrystusa w świecie” (VC 25). Ich bezwarunkowe oddanie Zbawicielowi i zażyłość z Nim wskazują na ideał, który wyznają oraz stają się wymownym znakiem Boga. Taka postawa kształtuje obraz Syna Bożego oddanego człowiekowi, któremu ofiaruje miłość miłosierną aż po mękę i krzyż.

Współczesnej zeświecczonej kulturze potrzeba pełnej prawdy o człowieku. Tę prawdę człowiekowi objawił najdoskonalej *Redemptor hominis* (KDK 22). I dlatego najwłaściwszy obraz o sobie i całą prawdę o swoim istnieniu i przeznaczeniu odczytuje człowiek w zjednoczeniu z Chrystusem. Świat ma zatem prawo oczekiwać, że osoby konsekrowane przyczynią się do ukazywania prawdziwego człowieczeństwa, godności i wartości osoby ludzkiej. „Tylko ludzie uchrystusowieni mogą i potrafią świat humanizować”⁹. Przyjaciele Chrystusa – zakonnice i zakonnicy – stylem życia zakonnego uobecniają swego Przyjaciela. Trudząc się nad ukształtowaniem obrazu Jezusa Chrystusa *w-sobie-samym* jako nowym człowieku, równocześnie są znakiem dla wierzących i niewierzących, że tylko w Chrystusie człowiek może poznać i doświadczyć sensu swego bytowania (por. RH 11). Jest to w efekcie katecheza chrystyczna głosząca Chrystusa zmartwychwstałego *Perfectus Deus et Perfectus Homo*, będącego centrum stworzenia i historii, który jest racją ludzkiego istnienia, uświęcenia i wszelkiego działania¹⁰.

2. ŚWIADECTWO JAKO FORMA KATECHIZACJI

Osoby życia konsekrowanego są powołane do specyficznej formy ewangelizacji, apostołstwa i katechizacji. Tą szczególną formą jest świadectwo. Współczesny świat odczuwa wyjątkową potrzebę widzenia miłości do Chrystusa i w Chrystusie. Oczekuje publicznego świadectwa życia zakonnego. Jan Paweł II w Adhortacji apostołskiej *Vita consecrata*, wskazując na kilka „pilnych” oczekiwań Kościoła względem osób życia konsekrowanego, wymienia

wać się jako Oblubienica Zbawiciela. Życie zakonne w swoich różnych formach zmierza do tego, by było znakiem miłości Bożej wyrażonej językiem naszych czasów” (KKK 926).

⁹ A.J. NOWAK. *Psychologia eklezjalna*. Lublin 2005 s. 143.

¹⁰ Por. tamże s. 142-145.

m.in. odzwierciedlenie powołania do świętości, braterstwo i świadectwo prorockie (por. VC 41, 21, 42). Właśnie świadectwo jest dzisiaj wymownym głosem wszystkich ewangelizatorów, katechetów i wychowawców. Jak słusznie podkreślił Paweł VI w Adhortacji apostolskiej *Evangelii nuntiandi*, „człowiek nowoczesny chętniej słucha świadków niż nauczycieli, a jeśli słucha nauczycieli, to czyni to dlatego, że oni są świadkami” (EN 41). Bycie w Kościele oznacza zarazem bycie dla Kościoła, co wiąże się z przyjęciem obowiązków związanych z apostołstwem. *Kodeks Prawa Kanonicznego*, wyjaśniając kwestię apostołstwa instytutów życia konsekrowanego, podkreśla wagę i znaczenie świadectwa. „Apostołstwo wszystkich zakonników polega na świadectwie ich życia konsekrowanego” (KPK 673). Nawet instytuty nastawione wyłącznie na kontemplację bez możliwości czynnego apostołstwa są zachęcane do dawania świadectwa – milczącego przepowiadania – ponieważ owoce świętości i przykład przyczyniają się do wzrostu płodności apostolskiej (por. KPK 674). Zarówno przez życie czynne, jak i kontemplacyjne osoby konsekrowane mają udział w ewangelizacji i w innych formach apostolsko-duszpasterskich. Warto zauważyć, że „wszystkie osoby konsekrowane są powołane do kontemplacji i wszystkie mają pełnić posłannictwo apostolskie, choć w różny sposób”¹¹.

Życie zakonne niesie w sobie wartości profetyczne, wśród których na czoło wyłania się apostołstwo umacniane, potwierdzone, uwiarygodnione i uszczegółowiane poprzez świadectwo¹². Ono jest budulcem i wzmocnieniem całego Mistycznego Ciała Chrystusowego i jego posłannictwa zbawczego przez ewangelizację i katechizację (por. DZ 2; DB 33). Udział w apostołstwie Kościoła jest obłubieńczą miłością do Chrystusa i Jego Mistycznego Ciała. Bycie w Kościele oznacza zarazem bycie dla Kościoła, co wiąże się z przyjęciem obowiązków związanych z apostołstwem. Bardzo często jest ono zrodzone ze szczególnego daru założycieli, a jest to zawsze dar od Boga. Jan Paweł II w Adhortacji apostolskiej *Redemptionis donum* akcentuje doniosłość świadectwa osób zakonnych w dziele apostołstwa: „*Tak niech świeci wasze światło przed ludźmi, aby widzieli wasze dobre uczynki i chwalili Ojca waszego, który jest w niebie*. Doniosłe jest dla tego światła, jakim macie *świecić wobec ludzi*, świadectwo wzajemnej miłości, związanej z braterskim lub siostrzanym duchem każdej wspólnoty, gdyż

¹¹ P. PIASECKI. *Charyzmatyczna natura apostolskiej wspólnoty życia konsekrowanego*. „Poznańskie Studia Teologiczne” 11:2001 s. 146.

¹² Por. tamże s. 145.

Pan powiedział: *Po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali*”(RD 15).

Świadeństwo wypływa z całkowitej ufności w miłosierdzie Boga i z nadziei w moc krzyża i zmartwychwstania Chrystusa. Z tego dogłębnego poznania Zbawiciela (por. Flp 3, 8) i całkowitego powierzenia się Jemu wyzwała się zapał „głoszenia Jezusa Chrystusa – nadziei pośród nas (por. Kol 1, 27-28) za pomocą *słów pełnych łaski* (Łk 4, 22), dobrego postępowania wśród ludzi (por. 1 P 2, 12) i z wiarą, *która działa przez miłość* (Ga 5, 6)”¹³. Poświęcenie się Chrystusowi musi być przekładane na język codziennego życia. Świadeństwo osób zakonnych jest częścią ukazywania Chrystusa. Jak pisze św. Paweł: „Jesteście listem Chrystusowym [...] napisanym nie atramentem, lecz Duchem Boga żywego; nie na kamiennych tablicach, lecz na żywych tablicach serc” (2 Kor 3, 3).

Wprawdzie wszystkie działania apostołskie ofiarują profetyczne świadeństwo miłości Boga i w ten sposób przyczyniają się do pełnego postępu, jednak – zdaniem Jana Pawła II – „najważniejszym przejawem misji nie są [...] zewnętrzne dzieła, ale przede wszystkim uobecnianie w świecie samego Chrystusa przez osobiste świadeństwo” (VC 72). Dzięki zakonnej konsekracji osoby zakonne są dla świata widzialnym świadectwem tajemnicy Chrystusa. Ludzie chcą i mają prawo spotkać i zobaczyć w zakonnikach i zakonnicach Osobę Chrystusa, doświadczyć tego, co czynił Jezus podczas ziemskiej wędrówki. Dlatego zadaniem osób konsekrowanych jest posłannictwo zlecone przez Chrystusa, ukazujące Go „bądź to oddającego się kontemplacji na górze, bądź zwiastującego rzeszom królestwo Boże, bądź uzdrawiającego chorych i ułomnych, a grzeszników nawracającego do cnoty, bądź błogosławiącego dzieciom i dobrze czyniącego wszystkim, zawsze posłusznego woli Ojca, który Go posłał” (LG 46). Przykład ich własnego życia jest nie tylko najlepszym apostołstwem, ale również zachętą do podjęcia życia zakonnego dla innych (por. DZ 19).

Niezmiernie ważną formą świadeństwa jest modlitwa. Rozmodlona osoba zakonna przemawia nie tylko w sposób werbalny, lecz wyraża także swoją osobową więź z Bogiem na sposób ontyczny. Oznacza to, że cała ona jest słowem i zdarzeniem – jest słowem skierowanym do Boga i do drugiego człowieka; jest zdarzeniem, ponieważ w modlitwie „Bóg mówi siebie”, zaś

¹³ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. *Rozpoznawajcie. Do osób konsekrowanych podążających szlakiem znaków Bożych*. Watykan 08.09.2014. nr 9.

człowiek „wyraża siebie”¹⁴. W trakcie modlitwy widać, jak człowiek pozytywnie i świadomie odnosi siebie i swoją egzystencję do Boga. Jest ona głębokim wyjściem poza siebie, prowadzi do miłości i przebaczenia, świętowania i pokoju¹⁵. Zakonnicy i zakonnice są zatem wezwani do tego, aby być mistrzami modlitwy w każdych warunkach. Rodząca się z modlitwy miłość bliźniego, osobista i wspólnotowa zażyłość z Chrystusem jest w konsekwencji źródłem apostolskiej i charytatywnej działalności. Modlitwa wzmacnia wspólnoty zakonne i pozwala wciąż na nowo doświadczać siebie wzajemnie jako rodzinę braterskiej miłości. Jak podkreśla Dekret *Perfectae caritatis* o odnowie życia zakonnego, „jedność braterska daje świadectwo przyjścia Chrystusa (J 13, 35; 17, 21) i jest źródłem wielkiej siły apostolskiej” (DZ 15). Zakonnicy przez swój sposób życia dają wspaniałe i zaszczytne świadectwo temu, że świat nie może się przemienić i ofiarować Bogu bez ducha miłości, jedności i pokoju (por. KK 31), bez ducha błogosławieństw (por. VC 51).

Bardzo ważnym elementem świadectwa jest wierność wartościom, szczególnie wobec tych ludzi, którzy ulegają pokusie życia według fałszywego porządku wartości. Poprzez ubóstwo, przyjęte w celu naśladowania Chrystusa, osoby zakonne ukazują wolność od tyranii społeczeństwa konsumpcyjnego. Również czystość praktykowana „dla królestwa niebieskiego” (Mt 19, 12) przekonuje, że możliwa jest wielkoduszna i wolna od zafałszowań miłość. Z kolei posłuszeństwo uczy wzrastać w dojrzałości i odpowiedzialności ludzkiej i chrześcijańskiej oraz wyzwala społeczeństwo ze skutków niepohamowanego egoizmu¹⁶. W Adhortacji apostolskiej *Evangelii nuntiandi* Paweł VI wyjaśnia: „To milczące świadczenie o ubóstwie i oderwaniu od rzeczy tego świata, o czystości i niewinności życia, o woli przystającej na posłuszeństwo, stanowi wyzwanie wobec świata, a nawet wobec samego Kościoła, a ponadto może stać się pewną otwartą formą przepowiadania, która zdolna jest poruszyć także niechrześcijan, ludzi dobrej woli, przywiązujących wagę do wartości duchowych” (EN 69).

¹⁴ Por. P.T. GOLISZEK. *Wykorzystanie tekstów modlitw liturgicznych w katechezie*. W: *Homo orans*. T. 9: *Modlitwa liturgiczna*. Red. J. M. Popławski, J. Misiurek, J. K. Miczyński. Lublin 2010 s. 96.

¹⁵ Por. D. SZCZERBA. *Praktyczny leksykon modlitwy*. Kraków 2008 s. 10; zob. J. MISIUREK. *Modlitwa – medytacja – kontemplacja – mistyka. Dzieje problematyki*. Biblioteka Teologii Duchowości. T. 2. Lublin 2011.

¹⁶ Por. JAN PAWEŁ II. *Spotkanie z osobami zakonnymi Anglii i Walii*. Londyn 29.05.1982 nr 10. W: *Jak żyć po chrześcijańsku? Jan Paweł II odpowiada na najważniejsze pytania*. Red. M. Chmielewski. Kraków 2014 s. 320.

Potrzebne jest dzisiaj również świadectwo szczerego i odnowionego dążenia osób konsekrowanych do świętości, by tym sposobem rozbudzać w innych „prawdziwą tęsknotę za świętością” (VC 39). Osoby konsekrowane powinny być też nauczycielami duchowości i przewodnikami na drogach życia duchowego (por. VC 55). Mają – poprzez osobistą i wspólnotową praktykę ascezy, przez przeciwstawianie się pokusie egoizmu i zmysłowości – dawać świadectwo autentycznego poszukiwania Boga, wskazywać duchowość jako odpowiedź na poszukiwanie *sacrum* i na tęsknotę za Bogiem (zob. VC 103)¹⁷. Osoby konsekrowane te ascetyczne i kontemplacyjne tradycje mogą ukazywać i przekazywać w trakcie katechizacji jako pomoc oraz jako wzór życia chrześcijańskiego wysokiej miary.

Spojrzenie na życie zakonne w świetle odkupieńczego posłannictwa Chrystusa i Kościoła pozwala jeszcze bardziej dostrzec, że powołanie i życie zakonne są ściśle powiązane z posłannictwem apostołskim¹⁸. Sobór Watykański II w Dekrecie *Perfectae caritatis* podkreśla, że „do samej istoty życia zakonnego należy działalność apostołska i dobroczynna jako święte posługiwanie oraz własne dzieło miłości zlecone im [jego członkom] przez Kościół, które mają pełnić w jego imieniu. Dlatego też całe życie zakonne ich członków winno być przepełnione duchem apostołskim, cała zaś działalność apostołska winna być kształtowana przez ducha zakonnego” (DZ 8).

Widać wyraźnie, że świadectwo to jedna z ważniejszych form katechizacji prowadzonej przez osoby konsekrowane w trzecim tysiącleciu – to milczące i słowno-działaniowe przepowiadanie codziennie przekazywane człowiekowi¹⁹. Profesja rad ewangelicznych czyni je czytelnym znakiem dla współczesnego świata. Osoby konsekrowane są konsekrowane na podobieństwo Chrystusa do pełnienia misji; są poświęcone i posłane do świata, by naśladować Jego przykład i kontynuować Jego misję. „Tak więc samo życie konsekrowane staje się misją, tak jak było nią całe życie Jezusa” (VC 72). Im wierniejsze jest upodobnienie osoby konsekrowanej do Chrystusa, tym bardziej Jezus może być obecnym i działającym w świecie dla zbawienia ludzi (por. VC 72)²⁰.

¹⁷ J. BAKALARZ. *Istota i miejsce życia konsekrowanego w Kościele według nauczania Jana Pawła II – konsekracja*.

¹⁸ Por. P. PIASECKI. *Charyzmatyczna natura apostołskiej wspólnoty życia konsekrowanego* s. 146.

¹⁹ A. SIEMIENIEWSKI. *Aktualność świadectwa osób konsekrowanych na progu trzeciego tysiąclecia*. <http://teologia-duchowosci.blogspot.com/2008/12/aktualno-wiadectwa-osb-konsekrowanych.html> [dostęp: 05.06.2015].

²⁰ Por. J. BAKALARZ. *Istota i miejsce życia konsekrowanego w Kościele według nauczania Jana Pawła II – konsekracja*.

Ważne jest również apostołstwo samą istotą konsekracji: „Osoby konsekrowane stają się misjonarzami przede wszystkim przez nieustanne pogłębianie w sobie świadomości, że zostały powołane i wybrane przez Boga, a więc Jemu winny podporządkować całe swoje życie i ofiarować wszystko, czym są i co mają, uwalniając się od przeszkód, które nie pozwalają im bez wahania odpowiedzieć Bogu pełną miłością. W ten sposób będą mogły stać się *prawdziwym znakiem Chrystusa w świecie*. Także ich styl życia winien wskazywać na ideał, który wyznają, gdy starają się być żywym znakiem Boga oraz wymownym, choć często dokonywanym w milczeniu przepowiadaniem Ewangelii. Zawsze, ale zwłaszcza we współczesnej kulturze, nieraz bardzo już zeświecczonej, a mimo to wrażliwej na język znaków, Kościół winien zabiegać o to, *aby jego obecność była dostrzegalna w codziennym życiu*. Ma przy tym prawo oczekiwać, że znacznie przyczynią się do tego osoby konsekrowane, powołane, aby w każdej sytuacji dawać konkretne świadectwo swojej przynależności do Chrystusa” (VC 25). „Osoby konsekrowane są znakiem osobowym, samym swoim istnieniem dają świadectwo”²¹.

3. CHARYZMATY ZAKONNE W SŁUŻBIE KATECHEZY

Życie zakonne jest charyzmatem, czyli darem dla Kościoła i świata. W Kościele natomiast charyzmat jest uznawany za szczególną łaskę Boga. Należy zatem ten dar udzielony dla dobra wspólnego przyjmować, rozwijać i wprowadzać w codzienne życie chrześcijan.

U źródeł charyzmatu znajduje się potrójne dążenie: do Ojca, Syna i Ducha Świętego. Jan Paweł II w Adhortacji apostołskiej *Vita consecrata* wyjaśnia, że dążenie ku Ojcu wyraża się w poszukiwaniu Jego woli poprzez nawrócenie, posłuszeństwo, czystość i ubóstwo. Natomiast dążenie do Syna rozwija komunie z Nim oraz uczy służby Bogu i braciom. Uczy również odrywać się od tego, co zewnętrzne i zmysłowe, co zamyka na działanie Ducha Świętego. Pozwala także wyruszyć na misję z Chrystusem, pracując i cierpiąc dla Jego Królestwa. Z kolei dążenie do Ducha Świętego pozwala się prowadzić Jego Osobie i wspomagać w życiu duchowym, wspólnotowym i apostołskim (por. VC 36).

Zaangażowanie apostołskie osób zakonnych jest zakorzenione w charyzmacie założyciela. Ten charyzmat stwarza szczególnie rodzaj apostołowania, który jest

²¹ J. ZDYBICKA. *Podstawowe zadanie osób konsekrowanych w Kościele i w kulturze współczesnej*.

właściwy dla konkretnej wspólnoty zakonnej. Każda rodzina zakonna posiada swój własny, nieco odmienny, charyzmat wpływający na jej styl życia oraz na zaangażowanie apostołskie i duszpasterskie. Odwołanie się do charyzmatu założyciela oraz do jego duchowego dziedzictwa decyduje bardzo często o kierunku, metodach i o formach działalności apostołskiej. Dla wspólnoty zakonnej charyzmat jest szczególnym darem, ale jeszcze bardziej jest darem dla Kościoła. Osoby zakonne, zjednoczone z Chrystusem, krocząc tą szczególną drogą życia chrześcijańskiego, dają Go światu, świadcząc o Nim swoim własnym jestestwem i zaangażowaniem wynikającym ze specyfiki charyzmatu, jaki otrzymały od Ducha Świętego²².

Charyzmat apostołski wyraża się w przeróżnych formach, jednak zawsze wyrasta i najpełniej objawia się poprzez chrześcijańską miłość. Do tego rodzaju posługi, łączącej kontemplację i apostołstwo, rozpala serce osoby zakonnej miłość Boża, zawsze według udzielonego charyzmatu, który Bóg wzbudził poprzez założyciela w Kościele i dla Kościoła (por. ET 11)²³.

Wspólnoty zakonne ożywiają jedność między sobą i z Bogiem wówczas, gdy charyzmaty dynamizują i inspirują je do odpowiedzi na wyzwania, jakie niesie ze sobą współczesny świat. Poprzez wierność charyzmatom włączają się w działalność duszpasterską z wrażliwością na „znaki czasu”. Charyzmaty są obecne również, gdy osoby zakonne podejmują zadanie katechizacji. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* stwierdza: „Zachowując nienaruszony własny charakter katechezy, charyzmaty różnych wspólnot zakonnych nadają temu wspólnemu zadaniu własne akcenty, często o wielkiej głębi religijnej, społecznej i pedagogicznej. Historia katechezy pokazuje żywotność, jaką te charyzmaty nadały działalności wychowawczej Kościoła” (DOK 229).

Zgodnie z charyzmatami osoby zakonne w miarę możliwości, podejmując działalność wychowawczą, kulturalną czy charytatywną, mogą wprowadzać w te obszary elementy katechezy²⁴. Ponadto charyzmaty zakonne mogą być włączone w systematyczną katechezę dzieci, młodzieży i dorosłych; w katechezę akademicką i rodzinną oraz w katechezę specjalną²⁵. Działając w dziedzinach objętych charyzmatami, osoby zakonne powinny wprowadzać je w katechezę.

²² Por. P. PIASECKI. *Charyzmatyczna natura apostołskiej wspólnoty życia konsekrowanego* s. 148-151.

²³ PAWEŁ VI. Adhortacja apostołska *Evangelica testificatio* nr 11.

²⁴ Zob. P. MAKOSA. *Historia i kultura w katechezie*. „Przegląd Uniwersytecki” 18:2006 nr 6 s. 21-22.

²⁵ Zob. A. KICIŃSKI. *Katecheza osób z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce po Soborze Watykańskim II*. Lublin 2007.

Wśród form takiego apostołstwa wymienia się: przepowiadanie Ewangelii, prowadzenie szkół wszelkiego typu i stopni, prowadzenie domów wychowawczych i formacyjnych, opiekę nad ludźmi chorymi, niepełnosprawnymi i starymi, różnorodne formy posługi charytatywnej, działalność społeczno-opiekuńczą, działalność wydawniczą, pracę w mediach kościelnych i publicznych, działalność misyjną²⁶. Z radością będzie przyjęta również katecheza, naświeblona charyzmatami, skierowana jako pomoc rodzinom i rodzicom w wypełnianiu ich obowiązków rodzinnych i wychowawczych²⁷.

Mając na uwadze zadania podejmowane przez osoby konsekrowane we współczesnym świecie, trzeba pamiętać, iż nie może wśród nich zabraknąć katechezy ubogaconej charakterem zakonnych charyzmatów wkraczającej w życie społeczne – w ten sposób czuwa się nad obyczajami oraz kategoriami wartościowania i myślenia (por. DZ 18). Niezmiennie ważne jest zaangażowanie osób zakonnych w rozwój życia społeczno-gospodarczego i politycznego czy też w ukazywanie piękna kultury szeroko rozumianej, poprzez promowanie jej i rozwijanie na podstawie zasad Ewangelii²⁸.

Wreszcie bardzo ważna jest katecheza w prowadzonych przez wspólnoty zakonne grupach, ruchach i stowarzyszeniach duszpasterskich i apostołskich. Są one dobrym środowiskiem wychowania w wierze, formacji liturgicznej i moralnej, uczą modlitwy i świadectwa chrześcijańskiego. Należy zaznaczyć, że małe grupy i wspólnoty również pielęgnują i rozwijają różne własne charyzmaty. Jest to doskonała okazja wymiany aspektów pochodzących z charyzmatów zakonnych z charyzmatami ruchów i stowarzyszeń. Małe grupy kościelne nie dodają nic nowego do depozytu wiary, który jest jeden i niezmienny w Kościele. Jednak pod wpływem specyfiki charyzmatu zakonnego bardzo często wydobywają z treści wiary elementy, które nie są w sposób dostateczny ukazywane powszechnie, natomiast we wspólnocie zakonnej posiadają swoją żywotność i dy-

²⁶ W. PRZYGODA. *Apostolstwo osób konsekrowanych*. W: *Leksykon teologii pastoralnej*. Red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski. Lublin 2006 s. 69.

²⁷ Zob. M. ZAJĄC. *Wzory osobowe ojca i ich wpływ na wychowanie katechizowanych*. W: *Człowiek między losem a wyborem*. Red. M. Drożdż. Tarnów 2006 s. 275-283.

²⁸ Oddzielnie należałoby wspomnieć o nowych areopagach (zob. VC 96-99) dla misji osób konsekrowanych, jakie wskazuje Jan Paweł II. Inspiruje, by dostrzec nowe formy ubóstwa. Niezwykle dotkliwą jego formą – jak poucza Papież – „jest brak formacji kulturalnej i religijnej” (VC 97). Wśród tych, którzy są najsłabsi, a więc bardziej potrzebują pomocy, wymienia uciśnionych, zepchniętych na margines, starych, chorych, dzieci i tych, których społeczeństwo postrzega i traktuje jako „ostatnich” (VC 82). Miejscem posługi i zatroskania jest szczególne umiłowanie ubogich i promocja sprawiedliwości (VC 82). Por. J. BAKALARZ. *Istota i miejsce życia konsekrowanego w Kościele według nauczania Jana Pawła II – konsekracja*.

namikę. W działalność małych wspólnot, będących środowiskiem katechetycznym, osoby zakonne wnoszą elementy charyzmatu zakonnego: ćwiczenia pobożne i bezpośredni apostołat, dobroczynność i pomoc potrzebującym (por. CT 70; DOK 261), budowanie wspólnoty, pogłębione przeżywanie roku liturgicznego. Istnieją też specyficzne charyzmaty, podejmowane przez konkretne wspólnoty zakonne, do których realizacji mogą być włączani członkowie grup i ruchów przyzakonnych. Zaangażowanie dzieci, młodzieży, studentów, rodzin i dorosłych w dzieła prowadzone przez osoby konsekrowane, zgodnie z ich charyzmatem, jest praktyczną i dynamiczną katechezą. Ważnymi zaletami tego rodzaju katechezy są przeżycie, doświadczenie i świadectwo. Nie zagraża jej zbyt teoretyzowanie, abstrakcja, intelektualizowanie, strukturalizm i formalizm. Natomiast są skutecznym sposobem aktualizacji wiary i istoty Kościoła jako wspólnoty braterstwa i miłości²⁹.

Jak zauważa Jan Paweł II w Adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae*: „Poświęcenie maksimum zdolności i możliwości szczytnemu dziełu katechizacji” (CT 65) posłuży konkretnej osobie zakonnej i całym wspólnotom oraz ku pożytkowi wszystkich wiernych i dobru całego Ciała Chrystusowego. Wierność charyzmatowi życia konsekrowanego rodzi pośród osób zakonnych głęboką i wrażliwą świadomość eklezjalną. Dlatego charyzmaty włączone w apostołstwo utrwalają więź z Kościołem oraz Kościół budują i odnawiają. Życie zakonne urzeczywistnione posługą według charyzmatu jest wyrazem życia kościelnego. Tak właśnie charyzmaty nadają wyjątkowe akcenty działalności katechetycznej.

*

Istotą życia zakonnego jest naśladowanie Chrystusa przez zachowanie rad ewangelicznych, oddanie się na służbę Bogu, Kościołowi i ludziom oraz życie we wspólnocie według specyficznej formy i charyzmatu właściwego dla danego instytutu. Dzięki wspomaganie Ducha Świętego możliwe jest wytrwale naśladowanie Boskiego Nauczyciela i Oblubieńca przez nieskalaną czystość, radosne ubóstwo i wspaniałomyślne posłuszeństwo. Osoby życia konsekrowanego, idąc za Chrystusem, stają się wymownym znakiem Jego Bóstwa i Człowieczeństwa w świecie. Ukazywane przez zakonników i zakonnice misterium życia Jezusa Chrystusa, jakie On obrał sobie idąc przez świat, aby pełnić wolę Ojca, jest czytelną katechezą chrystyczną. Z uobecnianiem Osoby Chrystusa nierozzer-

²⁹ Por. H. WROŃSKA. *Katecheza a małe grupy szkolne i parafialne*. Lublin 2007 s. 142-247.

walnie wiąże się świadectwo. Jest ono oryginalnym i szczególnym udziałem w działalności katechetycznej. Świadectwo w dokumentach Kościoła katolickiego zostało nazwane: „apostolstwem znaku” (KK 44), „apostolstwem miłości” (DZ 6), „apostolstwem przykładu” (VC 82). Osoby konsekrowane świadectwem życia ewangelicznego objawiają Chrystusa i pokazują oblicze Kościoła, który jest znakiem Królestwa Bożego. Uwzględniając natomiast charyzmaty własnego zgromadzenia, włączone w dzieło katechizacji osoby zakonne ukonkretniają misję, którą z natchnienia Bożego odczytali założyciele dla szerzenia Królestwa Bożego i powiększenia dobra ludzkości i świata. Szczególny wkład w katechizację ze strony zakonników, zakonnic i członków stowarzyszeń życia apostołskiego (DOK 228) jest nadal konieczny, by ukazywać ojcowskie oblicze Boga i macierzyńskie oblicze Kościoła. Społeczność w ogólności oraz społeczność kościelna jest wdzięczna osobom konsekrowanym za pomoc w różnych przejawach działalności katechetycznej; „niech nikt nie sądzi, że zakonnicy z racji swej konsekracji stają się wyobcowanymi spośród ludzi bądź nieużytecznymi w społeczności ziemskiej” (KK 46). Papież Franciszek w *Liście z okazji Roku Życia Konsekrowanego* pisze, że oczekuje od osób życia konsekrowanego „konkretnych gestów [...] kreatywności w katechezie, w głoszeniu Ewangelii, we wprowadzaniu w życie modlitwy”. Dlatego życzy im „usprawnienia struktur, ponownego wykorzystania wielkich domów na rzecz dzieł bardziej odpowiadających na aktualne potrzeby ewangelizacji i miłosierdzia, dostosowania dzieł do nowych potrzeb” (LRŻK II, 4). Zachowując serce wolne od ziemskich przywiązań, osoby życia konsekrowanego mają troskliwie służyć zarówno ludziom, jak samemu Chrystusowi, aby wszyscy doświadczyli Bożej miłości.

BIBLIOGRAFIA

- GIORDANI B.: Formacja kobiet konsekrowanych. Tł. B. Rzepka. Kraków: Wydawnictwo Salvator 2007.
- MISIUREK J.: *Vita consecrata* w świetle nauczania Soboru Watykańskiego II o życiu zakonnym. W: *Vita consecrata*. Adhortacja. Tekst i komentarze. Red. A.J. Nowak. Lublin: RW KUL 1999 s. 159-168.
- PASZKOWSKA T.: Apostolstwo konsekrowanych w „Missio Ecclesiae”. RT 49:2002 z. 5 s. 165-186.
- PASZKOWSKA T.: Misterium konsekracji osób. Lublin: Wydawnictwo KUL 2005.
- PRZYGODA W.: Apostolstwo instytutów życia konsekrowanego. W: Teologia pastoralna. Red. R. Kamiński. T. 1: Teologia pastoralna fundamentalna. Lublin: Atla 2 2000 s. 383-391.

- SIEMIENIEWSKI A.: Aktualność świadectwa osób konsekrowanych na progu Trzeciego Tysiąclecia. „Życie Konsekrowane” 10:2002 z. 1 s. 66-73.
- SZAFRANIEC K.: Teologia życia zakonnego. „Collectanea Theologica” 50:1980 z. 1 s. 5-26.
- WERON E.: Apostolski wymiar instytutów życia konsekrowanego. W: Apostolskie posłannictwo zakonników. Kolekcja: „Powołanie człowieka”. T. 7. Red. L. Balter. Poznań: Pallottinum 1987 s. 269-286.
- WERON E.: Apostolstwo katolickie. Zarys teologii apostołstwa. Poznań: Pallottinum 1987.
- WRÓŃSKA H.: Formacja katechetyczna siostr zakonnych. W: Formacja katechetów. Red. M. Majewski. Kraków 1990 s. 125-140.
- ZARZYCKI S.: Apostolski charakter życia zakonnego. W: *Vita consecrata*. Adhortacja. Tekst i komentarze. Red. A.J. Nowak. Lublin: RW KUL 1999 s. 383-406.

OSOBY ŻYCIA KONSEKROWANEGO W SŁUŻBIE KATECHEZY

S t r e s z c z e n i e

Katecheza powinna prowadzić do osobowej więzi z Bogiem na wzór Chrystusa i do wyznawania wiary w Kościele dla pełnej personalizacji człowieka i świata. Do tej posługi w ciągu dziejów Kościoła w sposób szczególny wzywa osoby życia konsekrowanego, aby zechciały poświęcić maksimum zdolności i możliwości dziełu nauczania, wychowania i wtajemniczenia, jakie realizuje w różnych środowiskach katecheza. Wkład osób zakonnych w katechizację najpełniej dokonuje się poprzez uobecnianie Osoby Chrystusa przykładem życia i naśladowaniem Syna Bożego, przez profesję rad ewangelicznych oraz poprzez świadectwo życia chrześcijańskiego zgodnie z Ewangelią, objawiające Chrystusa i pokazujące oblicze Kościoła, a także poprzez charyzmaty zakonne włączone w proces katechizacji, które nadają jej specyficzny akcent i wymowny charakter. Zaangażowanie w katechizację ze strony zakonników, zakonnic i członków stowarzyszeń życia apostołskiego jest niezmiernie cenne w obecnym dziejowym momencie nowej ewangelizacji nowej Europy i nowego świata.

Słowa kluczowe: osoby życia konsekrowanego, katecheza, Chrystus, świadectwo, charyzmaty, zakonnicy, zakonnice.